

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ДОГОВОРИ В МЕДІАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ЗАКОНУ**CIVIL-LEGAL AGREEMENTS IN MEDIATION: PROBLEMS OF LAW QUALITY****Кармаза О.О., д.ю.н., професор***Інститут післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка***Федоренко Т.В., к.ю.н., доцент,****доцент кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін***Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»***Позов Д.А., аспірант відділу проблем приватного права***Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України*

З науково-практичної точки зору розкрито зміст важливих понять для процесу медіації, а саме: «договір про проведення медіації», «медіаційна угода», «угода за результатами медіації».

У статті проаналізовано принцип верховенства права через одну його із складових, а саме, юридичну визначеність. Здійснено науково-практичний аналіз рекомендацій Венеційської комісії щодо мови юридичних текстів. Запропоновано авторський поділ договорів про проведення медіації на декілька видів: 1) простий (типовий) договір про проведення медіації чи змішаний (комбінований) договір про проведення медіації, який містить додаткові умови проведення медіації чи/та положення щодо застосування інших альтернативних форм врегулювання конфлікту (спору) чи положення медіаційного застереження; 2) договір про проведення медіації щодо врегулювання конфлікту чи договір про проведення медіації щодо врегулювання спору; 3) договір про проведення медіації, укладений до звернення до суду, та договір про проведення медіації, укладений в судовому процесі; 4) усний чи письмовий договір; 5) оплатний чи безоплатний.

Доведено, що медіаційна угода є правочином, який укладається у письмовій формі відповідно до вимог закону та загальних вимог цивільного законодавства України. Медіаційна угода це: 1) окремий правочин, а саме, медіаційне застереження; 2) частина договору про проведення медіації (має комбінований, змішаний характер). Встановлено, що Закон України «Про медіацію», розкриваючи зміст понять «договір про проведення медіації», «медіаційна угода», використовує термін «угода». Вважаємо, що це питання є дискусійним, оскільки у Цивільному кодексі України йдеться про «правочин», «договір». Пропонуємо термін «угода» в цьому Законі замінити на термін «правочин».

У статті дійшли висновку про те, що крім ст. 1 зазначеного Закону термін «медіаційна угода» не використовується далі в цьому Законі. Тому пропонуємо в цьому Законі виділити окрему статтю щодо змісту, порядку укладення та підписання медіаційної угоди. Доведено, що угода за результатами медіації – це один із видів цивільних правочинів, які укладаються в процесі медіації, в якій закріплено результат домовленості сторін медіації. Угода, як правило, має письмову форму, а її зміст визначається ст. 21 цього Закону. Встановлено такі ознаки угоди за результатами медіації: 1) є правочином; 2) відноситься, як правило, до консенсуальних договорів; 3) укладається переважно у письмовій формі; 4) є багатосторонньою (укладається між двома і більше сторонами медіації); 5) не є мировою угодою, яка укладається відповідно до ст. 207 ЦПК України; 6) зміст не може порушувати норми моралі та права; 7) має оплатний чи безоплатний характер.

Ключові слова: медіація, якість закону, договір про проведення медіації, медіаційна угода, угода за результатами медіації.

From a scientific and practical point of view, the content of important concepts for the mediation process is revealed, namely: «mediation agreement», «mediation agreement», «agreement on the results of mediation».

The article analyzes the principle of the rule of law through one of its components, namely, legal certainty. A scientific and practical analysis of the recommendations of the Venice Commission regarding the language of legal texts was carried out. The author's division of mediation agreements into several types is proposed: 1) a simple (typical) mediation agreement or a mixed (combined) mediation agreement, which contains additional conditions for mediation and/or provisions on the application of other alternative forms of conflict (dispute) resolution) or the provisions of the mediation clause; 2) an agreement on mediation regarding the settlement of a conflict or an agreement on mediation regarding the settlement of a dispute; 3) an agreement on mediation, concluded before applying to court, and an agreement on mediation, concluded during a court proceeding; 4) oral or written contract; 5) paid or free.

It has been proven that the mediation agreement is a transaction concluded in writing in accordance with the requirements of the law and the general requirements of the civil legislation of Ukraine. A mediation agreement is: 1) a separate transaction, namely, a mediation clause; 2) part of the mediation agreement (has a combined, mixed nature). It was established that the Law of Ukraine «On Mediation», revealing the meaning of the concepts “mediation agreement”, “mediation agreement”, uses the term «agreement». We believe that this issue is debatable, since the Civil Code of Ukraine refers to «deed», «contract». We propose to replace the term «agreement» in this Law with the term «deed».

The article concluded that, in addition to Art. 1 of the said Law, the term «mediation agreement» is not used further in this Law. Therefore, we propose to allocate a separate article in this Law regarding the content, procedure for concluding and signing a mediation agreement. It has been proven that the agreement based on the results of mediation is one of the types of civil transactions concluded during the mediation process, in which the result of the agreement of the mediation parties is fixed. The agreement, as a rule, has a written form, and its content is determined by Art. 21 of this Law. The following signs of the agreement were established as a result of the mediation: 1) it is a deed; 2) refers, as a rule, to consensual contracts; 3) concluded mainly in writing; 4) is multilateral (arranged between two or more mediation parties); 5) is not a settlement agreement concluded in accordance with Art. 207 of the Civil Code of Ukraine; 6) the content cannot violate the norms of morality and law; 7) is paid or free of charge.

Key words: mediation, quality of law, agreement on mediation, mediation agreement, agreement based on the results of mediation.

Постановка проблеми. Згідно із ст. 124 Конституції єдиним державним органом, який здійснює правосуддя в Україні, є суд. Разом з тим, на сьогодні в Україні, крім судової форми захисту, передбачено альтернативне врегулювання спорів в процесі медіації. Так, Законом України «Про медіацію» визначено правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання

конфлікту (спору), принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою.

Здійснивши аналіз норм Закону України «Про медіацію» в частині їх співвідношення із нормами Цивільного кодексу України стосовно врегулювання цивільних (приватних) відносин цивільно-правовими договорами,

дійдемо висновку, що норми Закону України «Про медіацію» потребують термінологічного узгодження із нормами Цивільного кодексу України. Крім того, норми Закону України «Про медіацію» порушують принцип юридичної визначеності, оскільки не містять достатніх та ефективних механізмів врегулювання відносин у сфері медіації. Зокрема мова йде про укладення медіаційної угоди.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід також зазначити і те, що інститут медіації привертає увагу дослідників та практиків в Україні, а також в світі вже багато років. Так, сучасні наукові розвідки у цій сфері здійснюють П. Балтаджи, А. Біцай, О. Кармаза, Д. Кушерець, С. Коросед, О. Кононець, Ю. Крисюк, Я. Любченко, Н. Мазаракі, Л. Матвеева, О. Можайкіна, Ю. Притика, Л. Романадзе, Т. Федоренко та ін.

Метою цього дослідження є науково-практичний аналіз інституту медіації через призму цивільно-правових договорів, як от: «договір про проведення медіації», «медіаційна угода», «угода за результатами медіації». Методологічну основу дослідження становить сукупність загальних методів наукового пізнання, а також спеціальних методів, що застосовуються у юридичній науці.

Виклад основного матеріалу. І. Не дотримання в прийнятих законах України принципу юридичної визначеності (legal certainty) як складового елементу принципу верховенства права (rule of law), закріпленого в ст. 8 Конституції України, гальмує розвиток і зміцнення України як демократичної, соціальної, правової держави, створює перешкоди до належного захисту прав та свобод громадян, призводить до зростання корупції та порушення прав і свобод людини та громадянина тощо.

На ці та інші проблеми звертається увага науковців, практиків, суддів. Так, наприклад, Я. Берназюк доводить, що дотримання принципу верховенства права можливе лише за умови застосування судами під час розгляду та вирішення справ законодавчого акта, який відповідає критерію «якості закону». Однак, у практиці трапляються непоодинокі випадки, коли закон не повною мірою відповідає таким критеріям [1]. В.Князєв вказує, що реалізація принципу правової визначеності – це головний чинник, що сприяє формуванню довіри суспільства до судової влади та позитивного іміджу судових інституцій [2]. Дійсно, порушення цього принципу в законодавчих актах України породжує різну правозастосовну практику та не забезпечує розумну передбачуваність судових рішень тощо.

Нині дотримання принципу юридичної визначеності при врегулюванні суспільних відносин, обтяжених дією воєнного стану, є одним із основних завдань, які постають перед органами державної влади та визначають євроінтеграційний вектор розвитку суспільних відносин. На це, наприклад, нами зверталася увага в контексті захисту спадкових прав під час дії в Україні воєнного стану [3], оскільки Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164 в нотаріальній та судовій практиці може породити різні шляхи її застосування. При цьому наші висновки вже підтверджено й судовим рішенням Верховного Суду.

Більшість вчених єдині у тому, що «якість закону» (quality of law) залежить від чіткості, точності, недвозначності, зрозумілості, узгодженості, доступності, виконаності, передбачуваності та послідовності викладення правових норм в законодавстві України, а порушення принципу юридичної визначеності трансформується в порушення принципу верховенства права, що є не допустимим. Цей принцип проявляється через змістовну, логічну, системну і структурну складову правової норми та виявляється при з'ясуванні її змісту, а також у разі застосування норми законодавчого акту на практиці.

Принцип юридичної визначеності привертає увагу й іноземних дослідників та практиків. Так, згідно з Дослідженням Європейської комісії «За демократію через

право» від 18 березня 2016 року № 711/2013 «Мірило правовладдя», ухваленим Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11–12 березня 2016 року), юридична визначеність, як складова верховенства права, складається з: доступності законодавства; доступності судових рішень; передбачуваності актів права; сталості і послідовності приписів права; легітимних очікувань; унеможливлення зворотної дії; принципів nullum crimen sine lege та nullum poena sine lege; принципу res judicata [4].

Найбільш яскраво принцип юридичної визначеності розкрито в рішеннях Європейського Суду з прав людини. Розкриття його змісту, як правило, відбувається Судом в контексті тлумачення норм Європейської конвенції з прав людини та з урахуванням еволюційних змін у суспільних відносинах. Відтак, його зміст не є сталим, а розкриває все більше граней довіри суспільства до держави, державних органів, верховенства права тощо. Зокрема, в Доповіді Венеційської комісії № 512/2009 «Верховенство права» (The Rule of Law), схваленій на 86-й пленарній сесії 25–26 березня 2011 року, акцентується увага на тому, що держава повинна зробити текст закону (the law) легко доступним. Вона також зобов'язана дотримуватись законів, які запровадила, і застосовувати їх у передбачуваний спосіб та з логічною послідовністю. Передбачуваність означає, що закон має бути, за можливості, проголошений наперед – до його застосування, та має бути передбачуваним щодо його наслідків: він має бути сформульований з достатньою мірою чіткості, аби особа мала можливість скерувати свою поведінку. Юридична визначеність вимагає, щоб юридичні норми були чіткими і точними та спрямованими на забезпечення того, щоб ситуації та правовідносини залишались передбачуваними [5].

Європейський Суд з прав людини неодноразово звертав увагу на необхідності додержанні цього принципу в законодавстві України. Так, про це йдеться у справах «Слоєв проти України» (заява № 17283/02), «Веренцов проти України» (заява № 20372/11), «Новік проти України» (заява № 48068/06), «Олександр Волков проти України» (заява № 21722/11), «Зеленчук і Цицюра проти України» (заяви № 846/16 та № 1075/16), «Романюк проти України» (заява № 77909/12), «Білоцерківська проти України» (заява № 17313/13) та ін.

Отже, дотримання принципу юридичної визначеності в законодавчих актах України вказує на рівень розвитку демократії в державі, передбачуваності норм законів, їх відповідності нормам Конституції, а також сприяє ефективному захисту прав та свобод людини і громадянина, зменшує кількість заяв до Європейського Суду з прав людини тощо. Крім того, принцип юридичної визначеності закладається в основу правового порядку держави та вказує на розвиток довіри до органів державної влади, розвитку економіки та підприємництва, єдності в правозастосовній діяльності.

Комісія за демократію через право (Венеційська комісія) у невідкладному висновку щодо законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури добору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсній основі», виданому 23 листопада 2022 року відповідно до статті 14а Регламенту Венеційської комісії, пропонує взяти до уваги Збірник висновків і звітів щодо законотворчих процедур та якості закону, розроблений Венеційською комісією, а також нагадує про «золоте правило» для структурування та розробки законодавчих актів, а саме те, що: стаття не повинна містити більше ніж три абзаци (або підпункти), абзац не повинен містити більше трьох речень, причому речення не повинно містити більше однієї думки (пункти, 50, 67 та ін. Невідкладного висновку Венеційської комісії CDL-PI(2022)046 від 23.11.2022).

Дійсно, на сьогодні українське законодавство потребує використання «простой ділової юридичної мови». Викла-

дення документа простою мовою означає, що слова, структура тексту та дизайн документа є настільки простими й зрозумілими, що читач легко знаходить ту інформацію, яка йому потрібна, розуміє те, що написано, і може користуватися цією інформацією (без консультацій з фахівцем у галузі права) (О. Кібенко).

Ми підтримуємо науковців, які доводять, що мова юридичних документів має бути простою, зрозумілою та гармонійною. Юридичний документ повинен відрізнятися точністю формулювань і бездоганною грамотністю, йому властиві стилість, ясність викладення та культура оформлення. Мова документа має бути елегантною. До мови може бути застосована формула: «Обрунтованість – доцільність – елегантність». Елегантність мови – це здатність викладеної думки в простому одязі слів виглядати пишною і у вишуканій оправі слів бути простою і зрозумілою. Разом з тим, використання простої мови в юридичних документах (проектах законів) не повинно перетворитися на примітивізм, «рамковість закону» та недолуге спрощення.

У зв'язку з наведеним, зазначимо, що в юриспруденції акцентується увага на доцільності уточнення змісту термінів «медіаційна угода», «договір про проведення медіації», «угода за результатами медіації». Зокрема доводиться, що наведена термінологія вносить певну нормативну плутанину, а саме: «медіаційна угода – письмова угода...», тут же – «договір про проведення медіації – угода про надання послуг...», далі – «угода за результатами медіації – угода...». Видається, що в питанні нормативного визначення правового зв'язку сторін та медіатора законодавець урегулював питання зрозуміліше, варто лише внести зміни у визначення поняття в частині того, що договір про проведення медіації – це домовленість, а не угода. У визначенні поняття «медіаційна угода» та «угода за результатами медіації» намагання надати цим документам обов'язкової письмової форми призвело до того, що в їхніх нормативних дефініціях втрачено головний зміст самих домовленостей, що досягаються за результатами переговорів та є ключовими результатами, заради яких такому правовому явищу, як медіація, надано правову форму [6].

II. Розглянемо договори у сфері медіації, передбачені Законом України «Про медіацію», вказавши на їх зміст, ознаки, а також визначивши їх слабкі сторони.

Отже, відповідно до ст. 1 Закону України «Про медіацію» (далі – Закон) договір про проведення медіації – це угода про надання послуг з проведення медіації з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору), укладена сторонами можливого або наявного конфлікту (спору) та медіатором (медіаторами) у погодженій ними усній чи письмовій формі, яка відповідає вимогам закону.

Тобто, цей договір є цивільно-правовим багатостороннім правочином, який укладається, виконується на припиняється на основі вільного волевиявлення сторін та відповідно до норм цього Закону, а також цивільного законодавства України. Договір про проведення медіації є договором про надання послуг, відтак, до нього застосовуються загальні норми глави 63 Цивільного кодексу України. Предметом договору є надання послуг з проведення медіації, тобто процедура проведення медіації (організація переговорів та управління ними, під час яких сторони конфлікту (спору) здійснюють комунікацію та досягають порозуміння). Форма договору – усна чи письмова, яка погоджується сторонами договору. Письмова форма договору може існувати у паперовій чи електронній формі (ст. 205 ЦК України). Загальні вимоги до письмової форми правочину (договору), визначені в ст. 207 ЦК України. Укладення та підписання електронної форми договору відбувається із дотриманням вимог цивільного законодавства, зокрема, ЦК України та Закону України «Про електронні довірчі послуги». Таким чином здійснюється

з використанням інформаційно-комунікаційних систем. Сторонами договору є виконавець та замовник. Виконавець надає послуги, а замовник оплачує послуги, якщо інше не визначено в договорі про проведення медіації.

Замовником є сторони конфлікту (спору), а саме, фізичні чи юридичні особи, які мають на меті: 1) запобігти виникненню конфлікту (спору) у майбутньому; 2) врегулювати конфлікт (спір), який виник та існує. Замовник повинен мати необхідний обсяг цивільної дієздатності щодо укладання договору. Виконавцем є медіатор (медіатори), вимоги до якого визначені в ст. 9 цього Закону.

Договори про проведення медіації поділяються на декілька видів: 1) простий (типовий) договір про проведення медіації чи змішаний (комбінований) договір про проведення медіації, який містить додаткові умови проведення медіації чи/та положення щодо застосування інших альтернативних форм врегулювання конфлікту (спору) чи положення медіаційного застереження; 2) договір про проведення медіації щодо врегулювання конфлікту чи договір про проведення медіації щодо врегулювання спору; 3) договір про проведення медіації, укладений до звернення до суду, та договір про проведення медіації, укладений в судовому процесі; 4) усний чи письмовий договір; 5) оплатний чи безоплатний.

Як правило, договір про проведення медіації укладається щодо спірної чи конфліктної ситуації, тобто після виникнення конфлікту (спору). Разом з тим, договір про проведення медіації може бути укладено до виникнення конфлікту чи спору. Так, наприклад, суб'єкти підприємницької діяльності мають право прийняти рішення про те, що перед врегулюванням спору в суді, вони звертаються до медіатора на підставі раніше укладеного договору про проведення медіації, в якому зазначено початок, умови та строки проведення медіації тощо.

Зміст договору про проведення медіації повинен відповідати вимогам ст. 20 цього Закону, не суперечити нормам Конституції України, актам цивільного законодавства України, інтересам держави і суспільства, а також не порушувати моральних засад суспільства тощо.

При укладенні договору про проведення медіації потрібно з'ясувати ряд важливих питань, а саме: межу деталізації договору про проведення медіації; наявність реального чи допустимого предмету конфлікту (спору); місце проведення медіації; збереження конфіденційної інформації; строки проведення медіації; порядок розподілу між сторонами медіації витрат на підготовку та проведення медіації; допустимість залучення інших осіб (наприклад, експертів у сфері права, перекладача, представників); можливість проведення онлайн засідань у формі відеоконференції; наслідки недосягнення згоди тощо.

Медіаційна угода відповідно до ст. 1 Закону – це письмова угода учасників праводіносин про спосіб врегулювання всіх або певних конфліктів (спорів), які виникли або можуть виникнути між ними, шляхом проведення медіації.

Тобто, це правочин, який укладається у письмовій формі відповідно до вимог Закону та загальних вимог цивільного законодавства України. Медіаційна угода це: 1) окремі правочин, а саме, медіаційне застереження; 2) частина договору про проведення медіації (має комбінований, змішаний характер). Предмет медіаційної угоди – визначення способу врегулювання всіх або певних реальних чи можливих конфліктів (конфліктів у певній сфері відносин) (спорів). Як правило, на підставі медіаційного застереження сторони зобов'язуються застосувати процедуру медіації у разі виникнення конфлікту (спору).

Закон чітко не розкриває правової природи медіаційної угоди, разом з тим наукова література засвідчує, що медіаційна угода – це правочин, який передбачає застосування процесу медіації до певного конфлікту (спору) чи частини конфлікту (спору) у майбутньому (Ю. Притика). Ця угода

укладається між виконавцем та заявником надання послуг у сфері mediaції.

На нашу думку, правова конструкція «учасник правовідносин», яка використана при розкритті змісту терміну «mediaційна угода», потребує доопрацювання з урахуванням вимог принципу юридичної визначеності, який є складовим елементом верховенства права, та на дотримання якого звертається увага Конституційним Судом України (наприклад, Рішення КСУ від 20 червня 2019 року № 6-р/2019), Європейським судом з прав людини.

Закон, розкриваючи зміст понять «договір про проведення mediaції», «mediaційна угода», використовує термін «угода». Вважаємо, що це питання є дискусійним, оскільки у Цивільному кодексі України йдеться про «правочин», «договір». Пропонуємо термін «угода» в Законі замінити на «правочин» [7].

Аналіз норм Закону дозволяє зробити висновок про те, що Закон передбачає такі правочини у сфері mediaції: «mediaційна угода» (mediaційне застереження, як окремий правочин), договір про проведення mediaції, угода за результатами mediaції. Ми підтримуємо вчених (О. Костюченко, А. Монаєнко, Н. Атаманчук), які пропонують ці правочини (договори) об'єднати у дві групи: договори, пов'язані з проведенням mediaції, та договори, які закріплюють результати розв'язання спору (конфлікту) між сторонами.

Крім того, правочини у сфері mediaції поділяються на правочини, які укладаються в судовому процесі (господарському процесі, цивільному процесі, адміністративному процесі, кримінальному процесі), та в позасудовій процедурі врегулювання конфліктів (спорів). Відповідно до сфери застосування mediaції в юриспруденції виділяють mediaційні правочини: у сфері сімейних відносин, трудових відносин, господарських відносин, цивільних відносин тощо (наприклад, С. Короед, О. Кармаза, Н. Мазаракі, Г. Огрєнчук, Ю. Притика).

Слід звернути увагу на те, що термін «mediaційна угода» не використовується далі в Законі. На нашу думку, в Законі доцільно було б виділити окрему статтю щодо змісту, порядку укладення та підписання mediaційної угоди.

Укладення та підписання правочину за результатами mediaції є важливою частиною процесу mediaції. Відповідно до ст. 1 Закону угода за результатами mediaції – угода, що фіксує результат домовленості сторін mediaції у погодженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону.

Тобто угода за результатами mediaції – це один із видів цивільних правочинів, які укладаються в процесі mediaції, та закріплює результат домовленості сторін mediaції. Угода, як правило, має письмову форму, а її зміст визначається ст. 1 та ст. 21 цього Закону. Мета деталізації положень угоди може бути різною. Істотними умовами угоди мають бути положення про предмет спору, умови його вирішення, способи та строки виконання, наслідки невиконання чи неналежного виконання. Зміст угоди рекомендується викладати у простому та зрозумілому сторонам mediaції стилі.

Угода може містити певні положення, які не характерні для звичайної правової угоди, але у конкретному випадку допомагають сторонам найкращим чином задовольнити їхні інтереси. Водночас в окремих випадках, якщо сторони беруть участь у mediaції без адвокатів, доцільним кроком може бути отримання попередньої консультації юриста кожною із сторін. Таким чином сторони зможуть комплексно оцінити угоду, яку мають намір підписати [8].

Здійснивши науково-практичний аналіз норм Закону та інших норм законодавства України, дійдемо висновку угода за результатами mediaції: 1) є правочином; 2) відноситься, як правило, до консенсуальних договорів; 3) укладається переважно у письмовій формі; 4) є багатосторонньою (укладається між двома і більше сторонами mediaції); 5) не є мировою угодою, яка укладається відповідно до ст. 207 ЦПК України; 6) зміст не може порушувати норми моралі та права; 7) має оплатний чи безоплатний характер; 8) має на меті припинити спірні (конфліктні) правовідносини.

Виконання угоди за результатами mediaції покладається на осіб, які її уклали, в порядку, в межах, в спосіб та в строки, які передбачені цією угодою. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про виконавче провадження» зазначена угода не є виконавчим документом в розумінні цієї статті Закону. Якщо положення угоди за результатами mediaції не виконуються, сторони mediaції мають право звернутися за захистом своїх прав у суд.

Висновки. Добровільність укладення договору про проведення mediaції обумовлено змістом процесу mediaції. Тож складно не погодитися з тим, без згоди сторін спору її не буде розпочато. Таку згоду сторони висловлюють у відповідному документі – договорі про проведення mediaції, в якому мають міститися всі істотні та важливі умови для сторін спору та медіатора (медіаторів), що проводитиме процедуру mediaції.

Добровільність та самовизначеність сторін є наріжними принципами mediaції, тому запроваджувати надмірно детальне нормативно-правове регулювання договорів про проведення mediaції є недоцільним. Проте такі договори є новелою для українського законодавства, мають свої особливості, обумовлені метою укладання, правовим статусом медіатора тощо.

Правова природа угоди про результати mediaції залежить від певних чинників: характеру спірних правовідносин, моменту укладення угоди (до чи після передачі спору на розгляд суду), обраної сторонами моделі mediaції.

З метою дотримання принципу «якості законів» та «юридичної визначеності», пропонуємо запровадити в закладах освіти спецкурс «Техніка юридичного письма», проводити навчання (тренінги) державних службовців, працівників патронатних служб, народних депутатів України щодо техніки викладення процесуальних документів та законодавчих актів, які розробляються та приймаються ними тощо. Крім того, ми підтримуємо ідею прийняття окремого закону про правотворчу діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берназюк Я.О. Особливості застосування критерію «якість закону» під час вирішення публічно-правових спорів. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 6–14.
2. Правова визначеність є одним із найважливіших елементів принципу верховенства права, переконані судді Верховного Суду. Верховний Суд. 01 липня 2021. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1145556/>
3. Кармаза О.О. Модифікація спадкових прав в умовах дії воєнного стану та євроінтеграційних процесів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. №4. Ч.1. С. 136–141.
4. Головатий С. Мірило правовладдя. Коментар. Глосарій. Rule of Law Checklist. Київ: ВАІТЕ, 2017. 163 с.
5. Доповідь Венеціанської комісії № 512/2009 «Верховенство права». *Право України*. 2011. № 10. С. 168–184.
6. Костюченко О.Є., Монаєнко А.О., Атаманчук Н.І. Mediaція як форма захисту цивільних прав. *Нове українське право*, Вип. 1, 2022. С. 49–56.
7. Кармаза О.О. Mediaція в цивільному процесі: теоретичний та практичний аспект. Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: Збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, Черкаси, 20 травня 2022 р. Ред. кол.: С.В. Джолос (відп. ред.) та ін. Черкаси, 2022. С. 107–111.
8. Альтернативне вирішення спорів: підруч. За заг ред. Ю.Д. Притики. Кол. Авторів Притика Ю.Д., Ханік-Посполітка Р.Ю., Кравцов С.О. та ін. Київ: ВД «Дакор». 2021. С. 142.